

Krakowskie uzdrowiska

Elżbieta Rogers

Zgodnie z definicją zawartą w *Ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych* (Dz.U. 2005 nr 167, poz. 1399) za uzdrowisko uznaje się gminę lub część gminy, na terenie której jest prowadzone lecznictwo uzdrowiskowe, wydzieloną w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jej obszarze naturalnych surowców leczniczych, tj. złoża naturalnych surowców leczniczych oraz klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie. Z definicji wynika, że walorami uzdrowiskowymi są złoża wód mineralnych i leczniczych, peloidów oraz warunki klimatyczne.

Kraków jest jedynym dużym miastem w Polsce (>100 tys. mieszkańców) posiadającym w swoich granicach tereny uzdrowiskowe¹. W obrębie miasta leżą dwa obszary bogate w wody mineralne: Swoszowice (uzdrowisko statutowe) i Mateczny (uzdrowisko potencjalne). Na terenie sąsiadującej z Krakowem Wieliczki funkcjonuje potencjalne uzdrowisko mające charakter unikatowego w skali świata ośrodka leczenia podziemnego. Swoszowice tworzą X Dzielnicę gminy miejskiej Kraków, w ramach której 26 września 2006 r. wydzielono jednostkę pomocniczą niższego rzędu – Osiedle Uzdrowisko Swoszowice. Uzdrowisko Mateczny leży na terenie dzielnicy XIII Podgórze. Wieliczka jest miastem powiatowym przylegającym od strony wschodniej do granic dzielnic X, XII i XIII Miasta Krakowa.

Tradycje lecznictwa uzdrowiskowego w Krakowie sięgają XVI w², i wiążą się z górnictwem siarki³ i soli. Materialna baza uzdrowiskowa Krakowa rozwija się od

¹ Inne uzdrowiska na terytorium gmin miejskich to: Cieplice – Jelenia Góra (85 tys. mieszk.), Inowrocław (76 tys.), Kołobrzeg (45 tys.), Świnoujście (41 tys.), Sopot (39 tys.).

² Pierwsza wzmianka o swoszowickich wodach siarczkowych pochodzi z 1578 r., z pracy *Cieplice* autorstwa Wojciecha Oczko.

³ W XIV w. okolice Swoszowic były największym w Europie obszarem wydobywania siarki; siarkę przestano wydobywać w 1882 r.; pozostałościami są współczesne nazwy ulic: np. Szybisko, Siarczano-górska, Siarczki, Topiarnia.

XIX w., większość jej zabudowań pochodzi z XIX w. (Swoszowice⁴) i początków XX w. (Mateczny⁵). Wieliczka rozwijała się pierwotnie jako uzdrowisko balneologiczne, w którym do celów leczniczych wykorzystywano solanki kopalniane, transportowane na powierzchnię ziemi i udostępniane do kąpieli wannowych, inhalacji i kuracji pitnej⁶. Współcześnie do celów leczniczych wykorzystuje się tylko przestrzeń podziemnych wyrobisk górniczych.

Powierzchnia obszarów uzdrowiskowych jest niewielka⁷ (385,7 ha), ale ich walory naturalne są unikalne w skali Polski i Europy. W Swoszowicach występuje bardzo silnie stężona siarczkowa woda mineralna, jedna z najsilniejszych w Europie. Wody mineralne Matecznego zawierają rzadki mikrośladnik jakim jest selen, zaś Wieliczka jest unikatowym w skali świata ośrodkiem subterranoterapeutycznym.

Swoszowice

Swoszowice uzyskały status uzdrowiska w 1974 r. nadany przez Radę Narodową Miasta Krakowa. Jednak w świetle obowiązującej ustawy z 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym. Rada Miasta Krakowa uchwałą z 17 grudnia 2008 r. nadała statut dla Osiedla Uzdrawisko Swoszowice, która weszła w życie po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego. W dniu 27 stycznia 2010 r. zarządzająca uzdrowiskiem spółka Uzdrawisko Kraków Swoszowice z o.o. została sprywatyzowana na mocy postanowienia Ministerstwa Skarbu Państwa. Jej właścicielem, za kwotę 18,09 mln zł stało się przedsiębiorstwo STP Investment S.A. z siedzibą w Bochni. Nabywca zobowiązał się do zainwestowania do końca 2012 r. kolejnych 2 mln zł na modernizację obiektów uzdrowiskowych⁸. W ten sposób krakowskie uzdrowisko wraz z Nałęczowem, Szczawnicą i Ustką należy do grupy pierwszych sprywatyzowanych uzdrowisk w kraju.

Uzdrowisko Swoszowice, z powierzchnią 381,7 ha⁹, należy do najmniejszych w Polsce. Wyznaczone w obrębie uzdrowiska trzy strefy ochrony uzdrowiskowej¹⁰ obejmują większy obszar (683,5 ha) nie odpowiadający granicom administra-

⁴ pierwsze budynki uzdrowiskowe powstały w latach 1807–1811 (Dom Zdrojowy, Łazienki, kilka obiektów noclegowych), kiedy właścicielem był F. Radwański; po 1859 r. Spółka Zdrojowisk Krakowskich rozbudowała i podniosła rangę uzdrowiska: wybudowano neogotycką pijalnię nad Zdrojem Głównym (1859), Łazienki, restaurację i pałac letni (1860), zajazd dla podróżnych Szwajcarka (1867).

⁵ W 1905 r. A. Mateczny wybudował pierwszy Zakład Kąpielowy Wody Siarczano-Solankowej.

⁶ W 1839 r., z inicjatywy dra F. Boczkowskiego zbudowano pierwszy Zakład Kąpielowy, w którym stosowano kąpiele w solance, mule solnym i sprowadzanej ze Swoszowic wodzie siarczanej.

⁷ Osiedle Swoszowice Uzdrawisko ma 381,7 ha, park z zabudowaniami dawnego Uzdrawiska Mateczny użytkowany dzisiaj przez spółkę IPR Polska ma 4 ha, co razem stanowi zaledwie 0,0000118% powierzchni miasta Krakowa.

⁸ Na podstawie: *Informacja o prywatyzacji* (www.uzdrawisko.krakow.pl).

⁹ Zarządzenie nr 1704/2006 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 22 sierpnia 2006 r. w sprawie przyjęcia i przekazania pod obrady Rady Miasta Krakowa projektu uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie nadania tymczasowego statutu Uzdrawisku Swoszowice.

¹⁰ Strefa ochrony uzdrowiskowej „A” o pow. 54,2 ha, „B” o pow. 95,9 ha i „C” o pow. 533,9 ha.

cyjnym Osiedla (ryc. 5). Wymienione strefy ochrony uzdrowskiej oraz strefa ochrony górniczej źródeł wód mineralnych nakładają znaczne ograniczenia w użytkowaniu i zagospodarowaniu obszaru uzdrowiska. Osiedle Uzdrowisko Swoszowice zamieszkuje ok. 3 tys. mieszkańców. Dominuje mieszkalnictwo o niskiej, przeważnie willowej zabudowie. Układ przestrzenny Osiedla jest zdeterminowany historycznie wykształconym założeniem uzdrowskim, którego główną osią jest ul. Kąpielowa, a centrum stanowi park i zakład przyrodolecznicy.

Swoszowice są powiązane z głównym układem komunikacyjnym Krakowa ulicami Kąpielową i Myślenicką, a następnie ul. Zakopiańską. Komunikację z centrum miasta zapewnia sześć linii autobusowych (145, 155, 214, 215, 225, 265), prywatna komunikacja minibusowa oraz stacja kolejowa linii Oświęcim – Kraków Główny. Przy ul. Lusińskiej zlokalizowano parking dla indywidualnych turystów zmotoryzowanych.

Główną funkcją Osiedla jest funkcja zdrowotna, realizowana przez Uzdrowisko Kraków Swoszowice za pośrednictwem zakładu przyrodoleczniczego i osiedlowej przychodni zdrowia oraz funkcja usługowa dla mieszkańców (usługi rzemieślnicze, fitness, solarium, apteka, sklepy spożywcze, chemiczne, odzieżowe i AGD). Funkcjami drugorzędnymi są: rolnictwo i ogrodnictwo.

Swoszowice są przykładem jednego z niewielu uzdrowisk polskich, w których funkcja lecznicza przeważa nad funkcją turystyczną¹¹ (*Czynniki wpływające na jakość...* 2005). Uzdrowisko specjalizuje się w leczeniu chorób reumatologicznych i narządów ruchu, chorób układu nerwowego i trawiennego oraz w dermatologii.

Na terenie Osiedla Uzdrowisko Swoszowice istnieją dwa naturalne ujęcia wód mineralnych uznanych za lecznicze¹²: „Zdrój Główny” (całkowita mineralizacja 2697 mg/l) i „Napoleon” (całkowita mineralizacja 2614 mg/l) oraz trzy odwierty: Swoszowice XI, Lusina 6 oraz OP-1 (tab. 31). Są to unikatowe w skali Europy i świata źródła wód siarczanowo-wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowych, siarczkowych. Zawartość siarki stawia je na 4. miejscu w Europie¹³ i na 5. w świecie. Do celów leczniczych wykorzystuje się tylko wody Zdroju Głównego o wydajności 6,0 m³/godz.

Klimat Swoszowic jest zdecydowanie korzystniejszy niż klimat innych części miasta Krakowa. Uzdrowisko leży w najcieplejszym, południowo-wschodnim V regionie bioklimatycznym kraju, w podregionie o zwiększonej bodźcowości termicznej. Korzystniejsze w porównaniu z centrum miasta Krakowa warunki klimatyczne dotyczą usłonecznienia i zachmurzenia. Nie jest to obszar inwersyjny, leży poza strefą zanieczyszczeń przenoszonych przez wiatry. W dzielnicy

¹¹ Pozostałe uzdrowiska z przewagą funkcji uzdrowskiej nad turystyczną to: Długopole Zdrój, Iwonicz Zdrój, Wieniec Zdrój i Ciechocinek.

¹² Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie złóż wód podziemnych zaliczanych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych (Dz.U. nr 153 poz. 1815) oraz Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie naturalnych wód mineralnych, naturalnych wód źródłanych i wód stołowych (Dz.U. 2004, nr 120, poz. 1256).

¹³ Po wodach w Harkánach (Węgry), Solcu (Polska) i Smrdákach (Słowacja).

Tab. 31. Składniki chemiczne wód mineralnych Swoszowic: „Zdrój Główny” i „Napoleon”

Table 31. Chemical composition of mineral waters of Swoszowice – „Zdrój Główny (Main Spring)” and „Napoleon”

Rodzaj składnika	Ilość składnika [mg/l]	
	„Zdrój Główny”	„Napoleon”
SO ₄ ²⁻	1350,0	1247,8
HCO ₃ ⁻	534,2	533,9
H ₂ S	62,8	61,1
Cl ⁻	42,0	62,1
NH ₄ ⁺	8,0	-
Mg ²⁺	91,5	97,3
Na ⁺	38,5	72,3
Ca ²⁺	521,5	497,0
K ⁺	9,9	8,9
Sr ²⁺	5,9	4,2
F ⁻	0,58	0,61
Mn ²⁺	0,25	0,26
Suma składników	2635,6	2614,1

Źródło / Source: Woda mineralna Swoszowic (www.uzdrowisko-krakow.pl).

Tab. 32. Główne parametry klimatyczne Swoszowic

Table 32. The main climatic parameters of Swoszowice

Parametr	Wartość
Średnia roczna temperatura powietrza	8,3°C
Roczna suma opadów	733 mm
Liczba dni z opadem	158,6
Średnia wilgotność powietrza	69%
Długość lata (śr. temp. pow. 15oC)	91,4
Usłonecznienie w godzinach/rok	1390
Liczba dni parnych w roku	14
Liczba dni z mgłą w roku	118
Długość zalegania pokrywy śnieżnej	68

Źródło / Source: Kozłowska-Szczęsna i in. (2004).

i jej bezpośrednim sąsiedztwie nie funkcjonują zakłady przemysłowe. Obszar uzdrowiska Swoszowice zalicza się do strefy o umiarkowanie korzystnych warunkach bioklimatycznych (Kozłowska-Szczęsna i in. 2002) (tab. 32).

Głównymi zagrożeniami dla walorów klimatycznych jest ruch samochodowy oraz ogrzewanie obiektów mieszkalnych węglem kamiennym. Niekorzystne oddziaływanie powyższych czynników jest widoczne w stanie drzewostanu parkowego w Swoszowicach, który ulega degradacji ze względu na swój wiek, ale również ze względu na wysokie stężenie SO₂ (obserwowalne zwłaszcza w okresie grzewczym), NO₂ i pyłu zawieszonego (natężenie ruchu samochodowego na ul. Kąpielowej sięga 8 tys. samochodów/dobę) (Bielak 2002). Słabe przewietrzanie obszaru uzdrowiska sprzyja akumulacji zanieczyszczeń i potęguje efekt. Jeszcze w 2003 r. wszystkie obowiązujące normy zanieczyszczeń dla uzdrowisk były przekraczane. Obecnie poprawił się problem dopuszczalnego stężenia tlenków azotu (Raport o stanie środowiska... 2003, 2007).

Przejęty w ramach powojennej nacjonalizacji majątek uzdrowiska Swoszowice nie został w okresie gospodarki socjalistycznej rozbudowany z uwagi na priorytet lokalizowania inwestycji państwowych w największych i najsilniej rozwiniętych uzdrowiskach. Obiekty lecznictwa uzdrowiskowego i zakwaterowania zbiorowego kuracjuszy były do-raznie remontowane.

Bazę uzdrowiskową tworzy zakład przyrodolecznicy zlokalizowany przy ul. Kąpielowej, w budynku Starych Łazienek

wybudowanych w 1860 r. przez Spółkę Zdrojowisk Krajowych. Część zabiegów leczniczych (elektroterapia) jest wykonywana w zmodernizowanym pawilonie Parkowa (XVIII-wieczny pałac letni), który pełni jednocześnie funkcję

administracyjną (Biuro Usług) i gastronomiczną (stołówka, kawiarnia Parkowa). Do przedsiębiorstwa uzdrowskiego należy także pawilon Słońce przy ul. Piłkarskiej (siedziba zarządu uzdrowiska), pełniący dawniej funkcję obiektu noclegowego (25 miejsc). W obrębie tych obiektów funkcjonują trzy jednostki należące do NZOZ Zespół Uzdrowisk Krakowskich S.A. – Krakowskie Szpitale Uzdrowskie, tj. szpital uzdrowski, sanatorium uzdrowskie i przychodnia reumatologiczna. Istniejąca baza zabiegowa pozwala na wykonywanie szeregu zabiegów z dziedziny:

- balneoterapii (kąpiele siarczanowe, kuracja pitna);
- peloidoterapii (okłady borowinowe na bazie borowiny ze złoża Czarny Dunajec);
- hydroterapii (bicze szkockie, masaż podwodny, masaż wirowy);
- kinezyterapii (masaż klasyczny, masaż suchy, masaż sportowy, drenaż limfatyczny, gimnastyka lecznicza);
- fototerapii (diadynamik, teraplus, naświetlania promieniowaniem podczerwonym i ultrafioletowym);
- elektroterapii (galwanizacja, jonoforeza),
- wellness (masaż relaksacyjny, akupresura).

Ośrodek jazdy konnej Krakus we współpracy z uzdrowiskiem prowadzi rehabilitację dzieci z porażeniem mózgowym metodą hipoterapii.

Pojemność bazy noclegowej wynosi 161 miejsc noclegowych, z czego 87 w obiektach Uzdrowiska Kraków-Swoszowice położonych przy ul. Kąpielowej – Pawilon Szwajcarski i Nowe Łazienki. Obiekty te działają całorocznie, oferując miejsca w pokojach 1-osobowych (28 miejsc) i 2-osobowych (34 miejsca), z pełnym węzłem higieniczno-sanitarnym. Są w pełni przystosowane do obsługi osób niepełnosprawnych ruchowo (podjazd i rampa podjazdowa, toaleta i pokój dla osób na wózkach). Świadczone są w nich usługi z zakresu medycyny uzdrowskiej i wellness. Komercyjnym, całorocznym obiektem hotelowym o standardzie trzech gwiazdek jest hotel Krystyna oferujący 74 miejsca noclegowe w 31 pokojach. Hotel posiada salę konferencyjną o pojemności 80 miejsc, oferuje dodatkowe usługi (restauracja, drink bar, spa) i możliwości spędzania wolnego czasu (boisko do siatkówki, grill, wypożyczalnia rowerów, plac zabaw dla dzieci). Jest przystosowany do obsługi gości niepełnosprawnych (podjazd, poręcze przy wejściu, toaleta i pokój dla osób niepełnosprawnych).

Bazę gastronomiczną osiedla tworzą trzy zróżnicowane pod względem oferty obiekty: restauracja, kawiarnia i drink bar. Wszystkie funkcjonują przez cały rok. Kawiarnia Parkowa należąca do Uzdrowiska Kraków Swoszowice Sp. z o.o. ma pojemność ok. 25–30 miejsc, jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych (podjazd i rampa podjazdowa, toaleta dla osób na wózkach). W obrębie hotelu Krystyna, działa restauracja specjalizująca się w kuchni staropolskiej, o pojemności 260 miejsc (w sezonie dodatkowy ogródek z 25 miejscami) oraz drink bar z 24 miejscami konsumpcyjnymi. Lokale te są dostępne dla osób niepełnosprawnych za pomocą podjazdu i poręczy wejściowych.

Bazę towarzyszącą tworzy park zdrojowy, klub jeździecki Krakus i dwa boiska sportowe: ogólne przy ul. Moszczyńskiego i boisko do gry w siatkówkę przy ul. Lusińskiej. Park Zdrojowy tworzy ukształtowane w I poł. XIX w. założenie prze-

strzenne oddzielające południową i północną część parku ul. Kąpielową. Usługi z zakresu odnowy biologicznej świadczone są w hotelu Krystyna, m.in. zabiegi relaksacyjne, masaże, fitness, inhalacje w grocie solnej i sauna.

Mateczny

Niewielki obszar Matecznego (4,0 ha) leży w obrębie dzielnicy XIII Podgórze i nie posiada statusu uzdrowiska. Do kąpeli solankowo-siarczkowych i rozlewnictwa wykorzystuje się ok. 10% zasobów eksploatacyjnych wody mineralnej zawierającej wyjątkowo rzadki selen i pochodzącej z trzech odwiertów: M-4 (z 1968 r.), M-3 (z lat 1980–83) oraz Geo-2A (z lat 1984–85) (tab. 33). Są to wody mineralne z grupy siarczanowo-chlorkowo-sodowo-wapniowo-magnezowych, siarczkowych i siarczanowo-chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowych, siarczkowych. Najbardziej zmineralizowana jest woda z odwiertu M-3 (3580 mg/l), a następnie woda M-4 (2850 mg/l) i Geo-2A (1920 mg/l).

Warunki klimatyczne uzdrowiska Mateczny są zbliżone do panujących w uzdrowisku Swoszowice. Położenie Matecznego na skrzyżowaniu dwóch głównych i bardzo ruchliwych arterii komunikacyjnych bardzo niekorzystnie wpływa na stan aerosanitarny powietrza i natężenie hałasu. Norma stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} dla obszarów uzdrowiskowych jest przekroczona w obszarze całego kompleksu Mateczny.

Tab. 33. Składniki chemiczne wód mineralnych uzdrowiska Mateczny
Table 33. Chemical composition of mineral water of Mateczny spa area

Rodzaj składnika wody	Ilość składnika [mg/l]		
	Odwiert M-4	Odwiert M-3	Odwiert Geo-2A
SO_4^{2-}	1212,8	1673,1	548,6
HCO_3^-	335,6	314,3	419,5
Ca^{2+}	238,5	312,7	102,7
Mg^{2+}	129,8	189,0	54,0
H_2S	2,2	1,3	1,2
Cl^-	425,5	514,1	345,7
Na^+	462,0	526,0	417,0
K^+	16,0	23,3	11,2
Sr^{2+}	4,6	5,0	1,8
Br	1,3	1,1	–
B	3,9	5,0	–
Fe^{2+}	0,3	1,1	0,7
Li^+	0,11	0,13	0,08
F	0,68	0,87	0,60
Pozostałe	16,4	23,6	19,2
Suma składników	2848,9	3589,6	1921,6

Źródło / Source: Motyka, Rajchel (2002).

Na terenie dawnego uzdrowiska Mateczny działa od 2005 r. ośrodek spa Relax Care łączący leczenie (kąpiele borowinowe i siarkowe) z odnową biologiczną. Ośrodek wykorzystuje lecznicze działanie wód znajdujących się na obszarze Matecznego i wyremontowane wnętrza dawnego zakładu kąpielowego. Pokoje zabiegowe posiadają wysoki standard i nowoczesne wyposażenie. Możliwe jest tylko leczenie ambulatoryjne, bo ośrodek nie posiada zaplecza bazy noclegowej.

Wieliczka

Wieliczka jest jednym z dwóch w Polsce uzdrowiskowych ośrodków leczenia podziemnego¹⁴, w którym głównym czynnikiem naturalnym wykorzystywanym w procesie leczenia jest mikroklimat wyrobiska podziemnego. Pierwsze pisemne wzmianki o leczeniu w wyrobisku kopalni soli w Wieliczce pochodzą z XV w. Współcześnie subterrannoterapię prowadzi się w Wieliczce bez przerwy od 1958 r. W 1964 r. otworzono pierwsze w świecie podziemne sanatorium Kinga. Obecnie leczenie odbywa się w dwóch komorach powyrobiskowych kopalni soli, na głębokości 135 m, gdzie urządzono oddział szpitala uzdrowiskowego (Szczęgielniak, Migała 2003). Mikroklimat solnego wyrobiska w komorach cechuje:

- stałość temperatury i stopni wilgotności (9–12°C);
- minimalna cyrkulacja powietrza;
- brak mikroorganizmów, cząstek pyłu, alergenów oraz cząstek mukotycznych (pleśni i grzybów) w powietrzu;
- niskie stężenie CO₂;
- bakteriobójcza funkcja aerozolu powietrza z pH nie większe niż 5,5;
- wysoka zawartość jonów ujemnych¹⁵;
- brak ozonu;
- niska zawartość szkodliwego aerozolu nieorganicznego i biologicznego;
- zwiększona zawartość jonów chlorkowo-sodowych (stężenie zbliżone do aerozolu morskiego), wapniowych i magnezowych.

Położenie miejscowości przy głównej trasie wylotowej z Krakowa w kierunku Tarnowa powoduje znaczne zanieczyszczenie aerosanitarne powietrza i duże natężenie hałasu. Połączenie z centrum miasta Krakowa umożliwia komunikacja kolejowa (szynobusy), trzy stałe autobusowe linie podmiejskie (204, 244, 304) oraz bardzo dobrze rozwinięta komunikacja minibusowa.

W Wieliczce największe znaczenie gospodarcze mają funkcje turystyczne, usługowe, handlowe i administracyjne (*Strategia rozwoju gminy Wieliczka...* 2007). Lecznictwo uzdrowiskowe pełni rolę uzupełniającą, a sama Wieliczka ma status uzdrowiska potencjalnego¹⁶, bez wyznaczonych stref ochronnych z uwagi na specyfikę lecnictwa podziemnego.

¹⁴ Subterrannoterapię prowadzi się w sztolni powyrobiskowej zabytkowej kopalni rud uranu i żelaza w Kowarach (naturalne inhalacje radonowe).

¹⁵ Zapewnia to tzw. „zdolność samooczyszczania” pomieszczeń podziemnych.

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 1970 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów o uzdrowiskach na inne miejscowości (Dz.U. 1970, poz. 31, nr 260).

Obiektami lecznictwa uzdrowiskowego w Wieliczce należącymi do utworzonego w 2003 r. Podziemnego Ośrodka Rehabilitacyjno-Leczniczego są dwie komory powyrobiskowe kopalni soli: Jezioro Wessel i oddana do użytku w 2008 r. Stajnia Gór Wschodnich. Na powierzchni działa Ośrodek Lecznictwa Uzdrowiskowego. Zachowały się także fragmenty XIX-wiecznego parku uzdrowiskowego, natomiast budynek pierwszych Łazienek, po upadku uzdrowiska na skutek Powstania Krakowskiego, przekształcono na obiekt użyteczności publicznej¹⁷. Do celów leczniczych nie są współcześnie wykorzystywane, leżące na głębokości 211 m, komory pierwszego podziemnego Sanatorium Alergologicznego Kinga (komory: Lebzelttern, Appelshoffen, Boczkowskiego, Kościuszko, Lill, Skulimowskiego).

W Podziemnym Ośrodku Rehabilitacyjno-Lecznicznym do leczenia schorzeń dróg oddechowych wykorzystuje się metodę subterraneoterapii, która polega na poddaniu chorych specyficznemu działaniu intensywnych bodźców natury fizycznej, chemicznej i biologicznej, występujących tylko w głębi ziemi. Realizowany jest program aktywnej rehabilitacji opartej na gimnastyce oddechowej w specyficznym mikroklimacie solnych wyrobisk, uwzględniającej ćwiczenia kontroli oddechu, korekcji wzoru oddechowego, naukę oddychania torem przeponowym, trening mięśni oddechowych oraz zabiegi toalety drzewa oskrzelowego. W gabinetach na powierzchni ziemi stosuje się szeroki zakres zabiegów fizykoterapeutycznych (elektroterapia, laseroterapia, magnetoterapia, ultradźwięki, krioterapia miejscowa, światłolecznictwo, masaż, inhalacje).

Bazę noclegową Wieliczki o sumarycznej pojemności około 400 miejsc noclegowych tworzą obiekty hotelowe o różnym standardzie¹⁸, w tym jeden obiekt czterogwiazdkowy – hotel Grand Sal, należący do Podziemnego Ośrodka Rehabilitacyjno-Leczniczego, położony w parku Kingi.

¹⁷ Obecnie mieści się w nim szkoła podstawowa.

¹⁸ Hotele 4* (Turówka, Grand Sal), 3* (Salin, Solny, Górsko, Clasic), 2* (Galicja, Galant) i 1* (Regis), pensjonaty (Południe**, Eveline, Karolinka), motele (Na Wierzynka, Clasic), hostele (OWL, Kinga) i kwatery prywatne.